

METAFORAT SUOMALAISPOLIITIKKOJEN
KORONAA KÄSITTELEVISSÄ TVIITEISSÄ

Suomen kielen
kandidaatintutkielma
Oulun yliopisto
13.1.2021

Elisa Eskelinen

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	1
1.1. Tutkielman aihe ja aiempi tutkimus	1
1.2. Tutkielman aineisto ja tutkimuskysymykset	2
2. TUTKIELMAN TEORIATAUSTA JA METODI	4
2.1. Kognitiivinen metaforateoria	4
2.2. Tutkielman keskeiset käsitteet ja tutkimusmenetelmä	6
3. METAFORAT TVIITEISSÄ	8
3.1. HALLITUS ON ELOLLINEN OLIO	9
3.2. KORONA ON VIHOLLINEN	10
3.3. KORONAKRIISI ON SÄILIÖ	12
3.4. KORONA ON AIKAJANAN KESKIÖSSÄ	14
3.5. KORONASTA SELVIYTYMINEN ON MATKA	16
3.6. Ruumiillisuuteen ja aisteihin perustuvat metaforat	18
4. PÄÄTÄNTÖ	19
LÄHTEET	22
LIITE	

1. JOHDANTO

1.1. Tutkielman aihe ja aiempi tutkimus

Tutkielmani aiheena ovat nykyisin Suomen valtiopolitiikassa mukana olevien poliitikoiden tviiteissään käyttämät metaforat. Erityisenä kiinnostuksen kohteenani ovat metaforat, joilla koronasta puhutaan. Korona on varsin uusi aihe, eikä siitä ole vielä tehty vastaavaanlaista tutkimusta. Koronavirus alkoi olla Suomessa keskustelun aiheena vuoden 2020 alussa, ja etenkin maaliskuusta 2020 alkaen uutisointi ja puhe koronasta lisääntyivät. Vuoden 2020 aikana virus on levinnyt maailmanlaajuisesti pandemiaksi, ja päivittäiset uutisoinnit ovat koskeneet koronaa, sen leviämistä sekä tarvittavia rajoitustoimia. Kyseessä on yhteiskunnallisesti ja yksilöllisesti hyvin poikkeuksellinen tilanne, joka on vaikuttanut väistämättä lähes jokaisen ihmisen arkeen. Tilanteen erikoislaatuisuuden vuoksi minua kiinnostaa, miten koronaa ja siihen liittyviä ilmiöitä kielennetään.

Tutkin poliitikkojen kirjoittamia tviittejä, koska yhteiskunnallisesti on huomionarvoista, millaista sisältöä poliitikot tuottavat teksteihinsä. Tämänkaltaisen tutkimus on tärkeää, koska kielen käyttämisen tavat vaikuttavat käytännössä toteutuviin asioihin (Pietikäinen & Mäntynen 2019: 46). Kuten muutkin tekstit, myös poliitikkojen tviitit ovat tulkintoja maailmasta. Wilson (1990: 104) on määritellyt jo 1990-luvulla, että metaforilla ja metaforiin perustuvalla kielenkäytöllä on keskeinen rooli politiikassa käydyissä keskusteluissa. Wilsonin mukaan metaforien avulla muun muassa herätetään tunteita, korostetaan tiettyä näkökulmaa tai jopa tehdään vastapuoli naurettavaksi. Tutkielmassani kyse ei ole totuuden etsimisestä, vaan kielenkäyttötapojen näkyväksi tekemisestä metaforia tutkimalla. Tutkimukseni edustaa näihin näkökulmiin nojautuen kriittistä lingvistiikkaa.

Metaforateorian käsitys on, että metaforat eivät ole yksittäisiä, vaan ne ilmentävät konventionaalista kieltä ja ajattelutapaa (Onikki 1992: 34). Esimerkiksi perusmetafora AIKA ON RAHAA sisältää käsityksen ajasta arvokkaana asiana, jota voi kuluttaa ja sijoittaa, mutta joka on myös rajallista ja joka voi loppua (Lakoff & Johnson 1980: 9). Tutkielmassani olen sitoutunut metaforateorian periaatteisiin, ja konventionaalisuuden periaatteen mukaisesti ajattelen, että tulosteni kautta on mahdollista selvittää, millaisia käsityksiä ja ajattelutapoja todellisuudesta poliitikot välittävät omilla tviiteillään. Olen esitellyt metaforateoriaa tarkemmin alaluvussa 2.1.

Metaforiin liittyviä opinnäytetöitä on runsaasti, mutta ei juurikaan politiikan kielenkäytöstä. Omaa aiheitani sivuaa Hannele Karjulan (1996) tekemä pro gradu -tutkielma politiikkaa koskevien uutisten metaforista. Karjulan saamia keskeisiä tuloksia metaforien osalta olivat esimerkiksi HALLITUS ON IHMINEN ja POLITIIKKA ON SOTAA (Karjula 1996). Metaforia opinnäytteessään on tutkinut myös Tutta Manninen (1999), joka on keskittynyt Kalevan talousuutisten metaforiin. Mannisen (1999) saamia tuloksia olivat esimerkiksi TALOUS ON RAKENNUS ja TALOUS ON TAISTELU. Sotaan liittyviä metaforia on saanut tulokseksi myös Mäntynen (2003) tutkiessaan väitöskirjassaan sanomalehdissä ilmestyneissä kielijutuissa esiintyviä kieltä koskevia metaforia. Yhtenä tuloksena hän esittelee metaforan SANOJEN ELÄMÄ ON SOTAA (Mäntynen 2003: 142).

1.2. Tutkielman aineisto ja tutkimuskysymykset

Aineistonani on Twitterissä poliitikoiden omilla seinillään julkaisemat tviitit. Twitter on sosiaalisessa mediassa toimiva yhteisöpalvelu, jonka käyttäjät voivat julkaista viestejä eli tviittejä omalla profiilisivullaan. Tviitit näkyvät käyttäjän seuraajille tapahtumavirroissa eli feedeissä. Twitter on Suomessa suosittu etenkin poliitikkojen, asiantuntijoiden ja toimittajien keskuudessa, mutta kattavaa tutkimusta käyttäjistä ei ole tehty (Vainikka & Huhtamäki 2015: 180). Suomen virallisen tilaston (SVT) mukaan 13 % väestöstä käyttää Twitteriä (SVT 2020).

Olen rajannut aineistoani siten, että otan tutkimukseeni vain nykyisin politiikassa vaikuttavien suomalaisten henkilöiden julkaisuja. Poliitikot voivat toimia esimerkiksi eduskunnassa, Suomen hallituksessa tai EU:n parlamentissa edustamassa Suomea. Avuksi poliitikkojen valintaan olen ottanut Alma Median teettämän tutkimuksen siitä, ketkä ovat olleet Suomen suosituimpia poliitikkoja keväällä 2020 (Lehtonen 2020). Olen ottanut aineistooni yhdentoista eri poliitikon tviittejä, jotka on julkaistu 1.3.–30.4.2020. Aikarajaukseni perustuu siihen, että tuolloin Suomessa havaittiin tähän asti suurin koronavirus-tartuntojen huippu ja tuolloin yhteiskunnassa otettiin käyttöön valmiuslaki, joka sisälsi erilaisia rajoituksia, kuten Uudenmaan sulun, lähiopetuksen keskeyttämisen ja julkisen kokoontumisen rajoittamisen (THL 2020a; Valtioneuvosto 2020). Valintaperusteena tviiteille aikarajauksen lisäksi on, että tviitin tulee sisältää sana *korona* tai *korona-*. Sana voi

esiintyä joko julkaisussa olevan tekstin seassa tai se voi olla alareunassa aihetunnisteena *#korona*. Aineistoni koostuu 104 tviitistä, jotka olen kopioinut omalle tietokoneelleni tutkielman teon ajaksi noudattaen yksityiskäyttöä koskevaa ohjeistusta tekijänoikeuden alaiseen teokseen (Tekijänoikeus 2020). Tutkielmassani en tutki tviitteihin tulleita kommentteja.

Kielikuvat ovat osa tieteellistä ja tiedottavaa asiaproosaa (Pääkkönen & Varis 2000: 65), ja politiikan kielelle metaforat ovat tyypillisiä (Varis 1998:107). Siten myös poliitikkojen tviitit ovat yksi mahdollinen aineisto metaforien tutkimiseen. Poliitikoilla on periaatteessa rajaton kohderyhmä Twitterissä, eivätkä he tunne suurta osaa seuraajistaan. Twitteristä tulee huomioida, että yhteen tviittiin mahtuu vain rajattu määrä tekstiä, yhteensä 280 merkkiä. Osa poliitikoista on ratkaissut ongelman jakamalla asian useampaan tviittaukseen käyttämällä tviitin perässä esimerkiksi merkintää 1 / 4, joka tarkoittaa, että kyseisestä aiheesta on tulossa vielä kolme tviittiä lisää. Rajoitettu tila ohjaa myös tiiviiseen asian ilmaukseen.

Tavoitteenani on muodostaa käsitys siitä, millaisia metaforia poliitikot käyttävät ja mihin suuntaan ne ohjaavat lukijoiden ajatuksia. Tutkimuskysymyksiäni ovat:

1. Millaisia metaforia tviiteissä esiintyy?
2. Mitä lähdealueita aineistossa esiintyvät strukturaaliset metaforat hyödyntävät?
3. Millainen kuva koronasta välittyy metaforien kautta?

2. TUTKIELMAN TEORIATAUSTA JA METODI

2.1. Kognitiivinen metaforateoria

Tutkielmani sijoittuu kognitiivisen kielitieteen alueelle, ja tutkielmassani toteutuva näkemys kielestä edustaa kognitiivista suuntausta. Kognitiivisessa kielitieteessä kielen nähdään olevan osa muuta kognitiota. Toinen merkittävä periaate suuntauksessa on ajatus siitä, ettei ihmismieltä voi tutkia irrallaan kehollisuudesta. Sen, mitä ihminen kokee aistiensa kautta, nähdään vaikuttavan hänen maailmankuvaansa. (Evans & Green 2006: 54–55.) Tähän perustuu myös metaforateorian säiliöskeema, jota olen hyödyntänyt omassa tutkielmassani ja josta olen kertonut myöhemmin tässä luvussa.

Kognitiivinen metaforateoria edustaa kognitiivisen kieliopin ajattelutapaa (Nikanne 1992: 60). Huomattavaa kognitiivisessa metaforateoriassa on, että teorian mukaan ihmisen koko ajattelutapa on metaforinen (Lakoff & Johnson 1980: 3). Tähän liittyy metaforateorian perusajatus siitä, että ihminen pystyy ymmärtämään abstrakteja käsitteitä vain metaforien kautta. Toinen teorian perusajatus on näkemys siitä, että ihminen käsittää maailman omien kokemustensa kautta. Kokemuksiin liittyy vahvasti ruumiillisuus, eli ihminen havainnoi maailmaa omien aistiensa varassa. (Lakoff & Johnson 1980: 14.)

Metaforateoriassa oletetaan, että metaforan kohteeseen siirretään metaforan lähteestä ominaisuuksia, jotka eivät kohteeseen ennestään kuulu (Nikanne 1992: 63). Teoriassa nähdään ilmeisenä, että metaforien vaikutus kulttuuriin ja ihmisten elämään on merkittävä. Esimerkiksi, jos joku ihminen ajattelee ELÄMÄ ON JUNAMATKA ja joku toinen ajattelee, että ELÄMÄ ON AUTOMATKA, heidän käsityksensä elämästä on erilainen. Ensimmäisen metaforan mukaan elämässä ei voi poiketa valitsemastaan vaihtoehdosta, kuten työurasta. Jälkimmäinen metafora puolestaan sisältää mahdollisuuden pysähdellä ja poiketa reitiltä, onhan välineenä auto, jota voi itse hallita eri tavoin kuin junaa, jonka kyydissä on. (Nikanne 1992: 64–65.) Tähän teorian periaatteeseen nojaten voidaan ajatella, ettei ole yhdentekevää, miten koronasta puhutaan ja millaisia metaforia siitä käytetään.

Perusmetaforat jakautuvat teoriassa kolmeen ryhmään: rakennemetaforiin, suuntametaforiin ja ontologisiin metaforiin (Lakoff & Johnson 1980). **Strukturaaliset rakennemetaforat** ovat AIKA ON RAHAA -metaforan tyyppisiä, joissa yksi käsite ymmärretään toisen

käsitteen kautta. **Suuntametaforissa** käsitteet perustuvat spatiaaliseen hahmottamiseen, kuten vastakohtapareihin *ylhäällä–alhaalla* tai *sisällä–ulkona*. Esimerkiksi ONNELLISSUUS ON YLHÄÄLLÄ on suuntametafora. (Lakoff & Johnson 1980: 14.) **Ontologisissa metaforissa** abstrakteja asioita hahmotetaan konkretian kautta, ja toiminnoista, tunteista tai ideoista voidaan puhua olioina tai aineina. Metaforateorian mukaan ihmisen kokemus fyysisestä maailmasta ja siihen kuuluvista objekteista, kuten myös omasta kehosta, luo perustan ontologisille metaforille. Ihmisen luonnollinen taipumus hahmottaa maailma ja esimerkiksi keho rajojen kautta näkyy teorian mukaan säiliömetaforissa. Säiliömetaforat ovat tyypillisiä esimerkkejä ontologisista metaforista, ja säiliömetaforiin kuuluu teorian mukaan myös maa-alueiden hahmottaminen rajattuina tiloina. (Lakoff & Johnson 1980: 26–29.) Tutkielmassani olen tarkastellut säiliömetaforaa KORONAKRIISI ON SÄILIÖ -esimerkkien kautta sekä maa-alueisiin liittyvien ilmauksien muodossa koskien muun muassa Suomea ja Uudenmaan maakuntaa.

Metaforateoriassa ehkä vaikeinta on hahmottaa ontologisiksi metaforiksi tapahtumiin ja aktiviteetteihin liittyvät ilmaukset, kuten Lakoffin ja Johnsonin tarjoama esimerkki *Are you in the race on Sunday?* (Lakoff & Johnson 1998: 31). Suomeksi vastaava olisi *Oletko kisoissa sunnuntaina?*, eli inessiivin päätteellä ilmaistaan jossakin sisällä olemista. Vaikeuden vastaavan tyyppisissä ilmauksissa aiheuttaa se, että ne ovat hyvin vakiintuneita ilmaisuja arkisessa puheessa ja siksi niitä on vaikea tunnistaa metaforiksi. Myös Lakoff ja Johnson (1980: 27) tunnistavat vaikeuden. Kritiikkinä tähän liittyy näkemys siitä, että metaforalla ei ole merkitystä, jos kaikki on metaforaa (Varis 1998: 112). Oman tutkielmani ulkopuolelle olen rajannut edeltävän esimerkin kaltaiset ontologiset metaforat. Ne eivät palvele tutkimukseni tarkoitusta selvittää, millainen kuva koronasta välittyy, koska ne ovat liian arkisia ilmauksia siihen tarkoitukseen.

2.2. Tutkielman keskeiset käsitteet ja tutkimusmenetelmä

Tutkimukseni keskeisin käsite on **metafora**. Metaforan yläkäsitteenä pidetään kielikuvaa. Kielikuvissa kyse on analogiasta, eli ihminen näkee kahden eri asian välillä jotakin samankaltaisuutta. Kielikuvien voi sanoa luokittelevan maailmaa välillisesti. (Pääkkönen & Varis 2000: 65.) Toisin kuin tilanteessa, jossa puhuja kutsuu koiraan *koiraksi* eli käyttää siitä vakiintunutta nimitystä (Koski 1992: 13). Suurimman osan kielikuvista voidaan ajatella olevan jonkinlaisia kiertoilmauksia, joissa asioiden vakiintuneet nimitykset on korvattu toisilla.

Kielitoimiston sanakirja määrittelee metaforan vertaukseen perustuvaksi kielikuvaksi (KS 2020 s.v. *metafora*). Aristoteles on Runousopissaan määritellyt metaforan seuraavasti: ”Metafora syntyy, kun asialle annetaan nimi, joka varsinaisesti kuuluu jollekin muulle --” (Aristoteles 1994: 55). Metaforien luonteeseen kuuluu, että ne ovat **osittaisia** eli kahden eri asian kaikki osat eivät sovi yhteen. Esimerkiksi metaforassa AIKA ON RAHAA asialle *aika* ei ole olemassa aikapankkia talletusta varten (Lakoff & Johnson 1980: 13). Yksi metaforan alalajeista on **personifikaatio**, jonka avulla elollistetaan esineitä, asioita ja käsitteitä, jotka muutoin ovat elottomia (Lakoff & Johnson 1980: 34–35). Personifikaatio noudattaa metaforan skeemaa, jossa eloton X toimii kuin elollinen Y tilanteessa Z (Varis 1998: 108). Metaforateoriassa personifikaatio lasketaan kuuluvaksi ontologisiin metaforiin (Lakoff & Johnson 1980: 34). Varis (1998: 108) nostaa yhdeksi määrittelyn ongelmaksi, onko kyseessä elollisen ihmisryhmän yhteisnimitys vai eloton institutio tapauksissa *Hallitus päätti X:stä* (Varis 1998: 108). Omassa tutkielmassani tämä on oleellinen kysymys, sillä vastaavia ilmauksia löytyy aineistostani runsaasti. Olen päättänyt pitämään tapauksia personifikaationa metaforateorian periaatteiden mukaisesti.

Metaforan tulkinnassa puhutaan usein **kohteesta** ja **lähteestä**. Kohde saa vain osan lähdealueen merkityksistä, ja ilmiöstä tulee esiin vain puolia, jotka halutaan valita esille tuotaviksi lähdealueen kautta (Lakoff & Johnson 1980: 13–14). Siten jokin metafora koronaan liittyen tarjoaa meille vain yhdenlaisen vaihtoehdoisen tavan käsittää korona, kuten aineistosta muodostamassani metaforassa KORONA ON VIHOLLINEN korostuu sodan ja kilpailun puoli. **Konteksti** on keskeinen käsite kielikuvan määrittelyssä. Eri konteksteissa asiat voivat saada täysin eri merkityksiä, ja kontekstin tuntemus poistaa tekstien monitulkintaisuutta (Varis 1998: 27). Tutkielmassani metaforisen ilmauksen lisäksi tviitin muu

sisältö vaikuttaa metaforisuuden tulkintaan. Kielikuvien analyysi on aina osittain tutkijan tulkintaa, koska kielikuvat eivät ole yksitulkintaisia. Täysin summittaisesta tulkinnasta ei kuitenkaan ole kyse, koska kielikuvatkin ovat luotettavasti analysoitavissa rakenteellisesti ja semanttisesti. (Pääkkönen & Varis 2000: 67.) Metaforakin on kaksipuolinen siinä suhteessa, että toisaalta se helpottaa vaikeiden asioiden ymmärtämistä ja toisaalta se sisältää useampia eri tulkintamahdollisuuksia (Mäntynen 2003: 127). Metaforan toimivuus vaihtelee kulttuureittain ja yhteisöittäin. Jotta metafora toimii, ihmisten on tunnettava siihen liittyvät yleiset uskomukset, jolloin ne voidaan aktivoida nopeasti. (Elovaara 1992: 26.)

Koska metaforateoria ei määrittele tarkasti metaforaa, aineiston analysointi perustuu osin intuitiooni ja omaan tapaan hahmottaa metaforat. Metaforatutkimukseni yksi haaste on metaforateorian hyvin laaja käsitys ajattelun metaforisuudesta. Monet vakiintuneet ilmaukset nähdään teoriassa metaforisina, ja näitä ilmauksia voi olla niiden vakiintuneisuuden vuoksi myös hankala tunnistaa. En tutki aineistostani kuolleita metaforia, eli jätän ulkopuolelle metaforat, joiden lähde- ja kohdealueen välinen yhteys on vaikeasti tunnistettavissa (Mäntynen 2003: 145). Raja lekseemin vakiintuneen semanttisen rakenteen ja metaforan välillä ei ole aina selkeä, mutta analyysissäni olen pyrkinyt välttämään metaforateorian laajaa näkemystä esimerkiksi säiliömetaforista. Kognitiivisessa metaforateoriassa metaforat merkataan kapiteelikirjaimin. Tutkielmassani käytän itsekin vastaavaa merkintätapaa tekstin luettavuuden helpottamiseksi. Olen käyttänyt Kielitoimiston sanakirjaa apuna yksittäisten sanojen ja ilmausten metaforisuuden arvioimisessa, ja olen pyrkinyt tuomaan tämän ilmi analyysiosiossa olevien esimerkkien yhteydessä.

3. METAFORAT TVIITEISSÄ

Analysoidessani metaforia tviiteistä olen käyttänyt Max Blackin metaforakäsitystä. Black kutsuu metaforaksi kokonaista lausetta tai useiden lauseiden muodostamaa ryhmää, mutta hän kohdistaa huomionsa vain yhteen tai muutamaaan sanaan, jotka ovat olennaisia metaforan toteutumiselle. (Black 1962: 38–39.) Analyysissäni olen kiinnittänyt huomiota yksittäisiin sanoihin, joiden vuoksi voidaan puhua ilmauksen metaforisuudesta. Olen lihavoinut kyseiset sanat aineistoesimerkeistäni.

Olen luokitellut aineiston sen perusteella, miten koronaa ja koronaan liittyviä asioita on kuvattu metaforien kautta. Luokittelussa olen hyödyntänyt metaforien strukturaalisuutta, orientaalisuutta sekä ontologisuutta ja metaforateoriassa esitettyjä perusmetaforia. Aineistoni luokiksi olen määritellyt **personifikaation, kilpailu- ja sotametaforat, spatiaaliset metaforat, säiliömetaforat, matkametaforat ja ruumiillisuuteen ja aisteihin perustuvat metaforat**. Sama tviitti voi esiintyä useammassa eri luokassa. Analyysiluvuisani olen pyrkinyt vastaamaan esittämiini tutkimuskysymyksiin. Lähdealueita olen analysoinut pelkästään strukturaalisten metaforien osalta, koska suunta- ja ontologisten metaforien osalta lähdealueet eivät ole selkeästi erotettavissa (ks. esim. Lakoff & Johnson 1980: 14, 26). Olen merkinnyt esimerkeissäni olevien tviittien perään niiden kirjoittajat tekijänoikeuslain 22 §:n mukaisesti (Finlex 2015 § 22). Samalla lukija pystyy tarkastelemaan, kuinka esimerkkien tviitit ovat jakautuneet yksittäisten kirjoittajien kesken. Kirjoittajien tiedot olen merkannut esimerkkeihin koodeilla, joiden tiedot löytyvät liitteestä. P ja sen perässä oleva numero tarkoittaa poliitikkoa, eli samalla poliitikolla on aina sama numero. T tarkoittaa tviittiä, ja numero sen perässä on tviitin numero aineistossa.

TAULUKKO 1. Eri metaforien osuudet aineistossa.

metaforat	t / m	%
personifikaatio	43 / 104	41
kilpailu- ja sotametaforat	19 / 104	18
säiliömetaforat	18 / 104	17
spatiaaliset metaforat	16 / 104	15
matkametaforat	7 / 104	7
ruumiillisuuteen ja aisteihin perustuvat metaforat	5 / 104	5

Yllä olevaan taulukkoon olen merkinnyt luokittelimieni metaforien osuudet aineistossa. Taulukossa t tarkoittaa tviittien määrää, joissa metafora esiintyy, ja m tarkoittaa koko aineiston tviittimäärää. Taulukosta nähdään, että personifikaatiota esiintyy aineistossa selkeästi eniten 41 %:n osuudella. Sen jälkeen tyypillisimpiä ovat kilpailu- ja sotametaforat, joita on 18 %, ja kolmanneksi yleisimpiä ovat säiliömetaforat, joita on yhteensä 17 %. Säiliömetaforissa erottuvat omiksi ryhmikseen KRIISI ON SÄILIÖ -metaforan tyypiset ilmaukset ja rakentamiseen liittyvät metaforiset ilmaukset. Neljänneksi eniten aineistossani on spatiaalisia metaforia (15 %), jotka sisältävät suuntametaforia sekä aikaan liittyviä ilmauksia. Suhteessa selkeästi vähiten aineistossani on matkametaforia (7 %) sekä ruumiillisuuteen ja aisteihin suoraan viittaavia metaforia (5 %).

3.1. HALLITUS ON ELOLLINEN OLIO

Personifikaatio on elottoman näkemistä elollisena tai inhimillisenä (Lakoff & Johnson 1980: 33). Selkeästi eniten aineistossani esiintyy hallituksen ja muiden hallinnollisten toimielinten elollistamista. Muita toimielimiä ovat esimerkiksi Euroopan unioni ja eduskunta. Yhteensä 24 tviittiä sisälsi hallituksen personifikaatiota samaan tapaan kuin esimerkeissä ja 2. Esimerkeissä hallitus on elollinen subjekti, joka pystyy tekemään inhimillisiä toimintoja, kuten päättämään asioista ja kuuntelemaan.

(1) *Hallitus jatkaa rajoituksia 13.5. asti. Niistä on jo ollut hyötyä, mutta vielä on liian aikaista luopua niistä. Ne puretaan heti kun ne eivät enää aja asiaansa. Kiitos teille kaikille jaksamisesta. Yhdessä eteenpäin koronavirusta vastaan!* (P10T58)

(2) *Koulut avataan 14.5.2020. Hallitus kuunteli terveystieteilijöitä. @THLorg ja @STM_Uutiset arvio oli ratkaiseva. Lapsilla oikeus lähiopetukseen, eikä rajoituksia voi ylläpitää ellei välttämätöntä. Näin ei enää ole 13.5 jälkeen. Lasten perus- ja koulutuksen kunnioitettava. #korona #corona* (P10T64)

Toinen tyypillinen aineistossani esiintyvä personifikaatio liittyy valtion, maa-alueen tai yhteiskunnan hahmottamiseen oliona. Esimerkissä 3 Eurooppa nähdään oliona, jolla on toimintakyky. Toimintakyky on hyvin inhimillinen ja ruumiillisuuteen perustuva ominaisuus, ja yleensä sitä käytetään puhuttaessa ihmisen edellytyksistä selviytyä arjen toiminnoista (ks. esim. THL 2020b).

(3) *Kattava ja perusteellinen puhelinkeskustelu presidentti @EmmanuelMacron kanssa tänään. Eurooppalainen sekä Suomen ja Ranskan kahdenvälinen turvallisuusyhteistyö on tärkeää. Myös koronakriisi osoittanut **Euroopan itsenäisen toimintakyvyn** merkityksen.* (P1T11)

(4) *#Koronakriisi on osoittanut, että pystymme yhteiskuntana päättäväisiin toimiin. Elvytyksellä voidaan vastata ilmaston, talouden ja pandemian kolmoiskriisiin. Meidän **pitää nostaa Suomi kriisin jälkeen jaloilleen** & rakentaa kestävää tulevaisuutta. #vihreät* (P10T88)

Esimerkissä 4 Suomi kuvataan jalallisenä oliona ja pystyssä oleminen toivottavana asiantilana. Voidaan ajatella myös, että jaloillaan oleminen ja pystyssä pysyminen tarkoittaa ihmiselle hyvää toimintakykyä, joten ilmaus on sitäkin kautta inhimillistä. Tviitissä 5 Suomi kuvataan subjektina ja aktiivisena toimijana, joka *on elänyt* eli tehnyt elolliselle oliolle tyypillistä asiaa – elämistä.

(5) ***Suomi on elänyt** yli kaksi viikkoa koronavirukseen liittyvää poikkeusaikaa. Tämä on ollut raskasta monelle ammattiryhmälle: niin hoitohenkilökunnalle, opettajille, rajavartiolaitolle, poliiseille, yrittäjille kuin lomautetuillekin.* #korona#koronafi (P10T66)

Aineistossani esiintyvät personifikaatiot toteuttavat metaforia HALLITUS ON ELOLLINEN OLIO ja YHTEISKUNTA TAI VALTIO ON ELOLLINEN OLIO. Tulokseni ovat yhdenmukaisia Karjulan (1996) saamien personifikaatiota koskevien tulosten kanssa HALLITUS ON IHMINEN ja PUOLUE ON IHMINEN. Personifikaatio kuuluu ontologisiin metaforiin, joten en ole analysoinut esimerkeistä lähdealueita. Personifikaation liittyvät tviitit eivät myöskään suoraan rakenna kuvaa koronasta, kuten muut metaforat aineistossani. Aineistossani olevissa personifikaatioissa kyse on elottomien olioiden elollistamisesta suhteessa tekoihin, jotka liittyvät koronaan.

3.2. KORONA ON VIHOLLINEN

Toiseksi yleisimpiä aineistossani esiintyviä metaforia ovat kilpailu- ja sotametaforat, joita on yhteensä 19 (18 %). Kilpailu- ja sotametaforat kuuluvat strukturaalisiin metaforiin, ja niissä koronaa pyritään jäsentämään sodan ja kilpailun käsitteiden kautta. Sota ja kilpailu esiintyvät lähdealueina monissa muissakin tutkimuksissa (ks. esim. Karjula 1996 ja

Manninen 1999). Saman havainnon on tehnyt Mäntynen (2003: 142), joka toteaa sodan olevan suhteellisen tavallinen lähdealue metaforissa. Kilpailu- ja sotametaforien erottaminen toisistaan ei ole aina itsestään selvää, ja päädyin samaan ratkaisuun kuin Mäntynen (2003: 142), ettei niiden erottelu joka kerta ole myöskään tarpeen, koska ne voivat olla hyvin tiukasti yhteen kietoutuneita. Joissain tapauksissa metaforan voi määrittellä selvästi joko sota- tai kilpailumetaforaksi yhden sanan perusteella, ja joissain tapauksissa konteksti ohjaa jompaankumpaan tulkintaan.

Esimerkissä 6 käytetään verbiä *nujertaa*, jonka KS määrittää seuraavasti: saattaa vastustuskyvyttömäksi, voittaa, nitistää (KS 2020 s.v. *nujertaa*). KS:n määritelmän mukaan verbin voisi liittää enemmän kilpailemiseen kuin suoranaiseen sotaan, mitä tukee myös tviitissä esiintyvä verbi *voittaa* sekä substantiivit *voima*, *kestävyys* ja *itsekuri*, jotka ovat urheilijan tarvitsemia ominaisuuksia. Esimerkissä esiintyvä kilpailumetafora ohjaa ajattelemaan korona-ajan elämistä kestävyttä vaativana urheilu- tai kilpailusuorituksena, joka hyvän urheilijan tai kilpailijan ominaisuuksia hyödyntämällä päätyy ihmisen kannalta hyvin.

(6) *Aika parempaan koittaa. Jos ja kun me tämän mahdottoman **nujerramme**, niin kannattaa muistaa, että sille joka mahdottoman **voittaa**, on kaikki mahdollista. Haluan toivottaa kaikille **voimia, kestävyyttä** ja pidetään mielessä se **itsekuri**. Se on muiden kunnioittamista. #suomitoimii (P1T8)*

Yleisin sota- tai kilpailumetaforan aktivoiva sana aineistossa on *taistelu*. Se esiintyy eri muodoissa yhteensä kuudessa tviitissä, joista yhdessä käytetään sanaa *taisto*, jonka KS määrittää usein käytettäväksi ylätyyllisesti *taistelusta* (KS 2020 s.v. *taisto*). *Taistelu* voi KS:n mukaan olla sekä sotaan että kilpailuun viittaava (KS 2020 s.v. *taistelu*). Useassa tviitissä, jossa *taistelu* esiintyy, on myös sana *vastaan*. Intuitiivisesti oman kielikäsitteeni mukaan liitän *taistelun jotakin vastaan* enemmän sotaan kuin kilpailuun liittyväksi. Esimerkissä 7 puhutaan koronapandemian vastaisesta taistelusta:

(7) *Pitkä ja lämminhenkinen puhelinkeskustelu Korean tasavallan presidentin Moon Jae-inin kanssa. Kansainvälistä yhteistyötä tarvitaan sekä **koronapandemian vastaisessa taistelussa** että maailmantalouden elpymisessä. (P1T10)*

Esimerkin 8 sanat *puolustusvoimat* ja *sota* ovat suoraan sotaan liittyvää sanastoa, ja myös *varautuminen* sekä *koronaa vastaan* voidaan tässä kontekstissa tulkita sotametaforaa luoviksi sanoiksi.

(8) *Koko ajan puhutaan kouluista ja päiväkodeista mutta puolustusvoimat eivät ole kertoneet miten ne on varautuneet sotaan koronaa vastaan.* (P8T47)

Esimerkissä 9 *torjuminen* aiheuttaa metaforan tulkinnan joko kilpailu- tai sotametaforaksi. Kyse voi yhtä hyvin olla esimerkiksi urheilussa tapahtuvasta maalivahdin torjunnasta tai sodankäyntiin liittyvästä vihollisen hyökkäyksen torjunnasta. Intuitiivisesti liitän *järeät keinot* ilmaisun enemmän sotatilanteeseen kuin kilpailuun. KS antaakin yhdeksi esimerkiksi järeästä ilmauksen *järeä tykki* (KS 2020 s.v. *järeä*).

(9) *Suomi elää nyt poikkeusoloissa, joissa kaivataan kansallista yhtenäisyyttä. Hallitus otti käyttöön erittäin järeät keinot koronavirusepidemian torjumiseksi. Kookoomus antaa täyden tukensa näille keinoille ja tukee valmiuslain saattamista voimaan eduskunnassa.* (P11T92)

Muodostin aineiston sotaan ja kilpailuun viittaavista ilmauksista metaforan KORONA ON VIHOLLINEN. Korona kuvautuu olioksi, joka toimii tietoisesti ihmisiä vastaan ja joka voi vahingoittaa ihmisiä. Ihmisten kannalta kyse on joko kilpailun tai sodan voittamisesta, mihin sisältyy myös häviön mahdollisuus. Tviiteissä ei suoraan mainita tappion tai häviön mahdollisuutta koronalle, minkä voi ajatella olevan tietoinen valinta poliitikoilta.

3.3. KORONAKRIISI ON SÄILIÖ

Säiliömetaforaa on käytetty yhteensä 18 tviitissä (17 %). Säiliömetaforiin liittyvät usein olo-, tulo- ja suuntasijat (esim. Mäntynen 2003: 136), jotka kuvaavat jossakin olemista, johonkin menemistä tai jostain tulemista. Metaforateoriassa säiliömetaforat sijoittuvat ontologisiin metaforiin, ja säiliömetaforiin ajatellaan kuuluvaksi myös maa-alueet. (Lakoff & Johnson 1980: 29.) Esimerkissä 10 ilmaistaan inessiivin kautta, että koronatilanne on säiliö, jossa tällä hetkellä olemme. *Tilanne* tarkoittaa tviitin konteksti huomioiden siis koronatilannetta.

(10) *Olemme vakavassa tilanteessa, ja on tärkeää varmistaa yhdessä, että koronaviruksen hidastamiseksi käyttöön otetut rajoitustoimet todella tehoavat ja hallitus ei joudu ottamaan käyttöön vielä voimakkaampia toimia.* (P3T24)

Esimerkissä 11 suuntasijana on elatiivi, joka kuvaa säiliöstä ulos tulemista. Aineistossa käytetyt säiliömetaforat muodostavat yhdessä metaforan KORONAKRIISI ON SÄILIÖ. Kun koronakriisi ajatellaan säiliöksi, hahmottuu kuvaksi koronasta tila, jossa ollaan ja josta on mahdollista kulkea ulos.

(11) *On tärkeää muistaa, että koittaa myös koronakriisin jälkeinen aika. Suomi tarvitsee nyt selkeän yhteisen polun, jota pitkin kuljemme **koronakriisistä ulos** ilman, että kriisin inhimilliset ja taloudelliset kustannukset kasvavat kestäättömiksi.* (P3T27)

Aineistossa maa-alueista puhutaan totuttuun tapaan säiliönä, eli esimerkiksi Suomi hahmotetaan maarajojen kautta tietyn muotoiseksi ja kokoiseksi rajalliseksi alueeksi. Maakuntiin jako on yksi säiliömetaforisuutta ilmaiseva arkinen ajattelutapa, mutta on poikkeuksellista puhua minkään maakunnan rajasta siten kuin koronan aikana on tehty. Esimerkissä 12 tulee esiin koronatilanteen myötä näkyväksi ja konkreettiseksi tehty maa-alueen, eli tässä tapauksessa maakunnan, rajallisuus.

(12) *Hallitus päättää tänään avata **Uudenmaan rajan**. Tilapäisten liikkumisrajoitusten jatkamiselle ei katsota enää olevan oikeudellisia perusteita. Koronavirusta vastaan on kuitenkin edelleen taisteltava yhdessä. On tärkeää välttää turhaa matkustamista ja lähikontakteja #korona #COVID19FI.* (P9T59)

Rakennukset kuuluvat metaforateoriassa selkeästi ontologisiin säiliömetaforiin (Lakoff & Johnson 1980: 29). Voimme ajatella mitä tahansa rakennusta, jolloin mieleemme tulee todennäköisesti jotakin, jolla on seinät ja katto ja joka on siten rajattu alue, säiliö. Aineistossani seitsemässä tviitissä (7 %) esiintyy rakennukseen tai rakentamiseen liittyvien ilmauksien käyttöä metaforisesti liittyen yhteiskunnan ja Suomen rakentamiseen tai vaihtoehtoisesti kriisin purkuun.

(13) *Moni pohtii mitä #koronan jälkeen. Hallitus on sitoutunut ohjelmassaan **rakentamaan Suomea**, joka on sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti **kestävä**. On selvää, että myös epidemian jälkeinen **jälleenrakennus** tapahtuu tältä pohjalta ja vahvasti tutkimustietoon nojaten.* (P10T69)

Esimerkissä 13 puhutaan Suomen rakentamisesta ja jälleenrakentamisesta. Konkreettisen rakentamisen kautta kuvataan käytännössä monimutkaisten asioiden verkostoa, kuten esimerkiksi poliittisten päätösten tekoa ja päätösten käytäntöön saattamista. Tviitistä ei kuitenkaan käy selville, mitä asioita tviitin kirjoittaja on tarkoittanut rakentamiselle. KS antaa jälleenrakentamiselle merkityksen 'maan, kylän sodan jälkeinen jälleenrakentaminen' (KS 2020 s.v. *jälleenrakentaminen*). Siten *jälleenrakennus* viittaa siihen, että jotakin on tuhoutunut sodassa, minkä voi koronaan liittyvä konteksti huomioiden ajatella olevan hyvin tunnepitoinen sanavalinta. Tviitissä 14 kriisi puolestaan kuvautuu rakennuksena, jota puretaan.

(14) *Koronakriisi koettelee kaikkia. Emme varmuudella tiedä, kuinka kauan tilanne jatkuu, mutta joskus se tavallinen arkikin vielä koittaa. **Kriisin purkuun** tarvitaan monia keinoja. Yksi niistä voisi olla tartuntaketjuja jäljittävä mobiilisovellus.*(P10T84)

Muodostin rakentamiseen liittyvistä ilmauksista metaforan YHTEISKUNTA TAI KRIISI ON RAKENNUS. Konkreettinen ilmaus rakentamisesta toimii lähdealueena muutoin abstrakteille kohdealueille, joita ei pysty tviiteistä analysoimaan, koska niitä ei sanota. Jälleenrakentamisesta puhuminen luo kuvaa siitä, että Suomi on tai on ollut koronan kanssa sodassa. Tulokseni ovat yhteneviä Lakoffin ja Johnsonin (1980: 30–32) antamien esimerkkien kanssa siitä, kuinka abstraktit tilat kuvataan säiliöinä. Samoin Karjulan (1996: 108–118) muodostamia metaforia uutisista olivat YHTEISKUNTA ON RAKENNUS ja POLITIIKKA ON SÄILIÖ.

3.4. KORONA ON AIKAJANAN KESKIÖSSÄ

Lakoffin ja Johnsonin metaforateoriassa spatiaalisuudesta puhutaan suuntametaforien (*orientational metaphors*) yhteydessä (Lakoff & Johnson 1980: 18). Suuntametaforissa käsitteet hahmotetaan suhteessa toisiinsa, ja niissä organisoidaan koko käsitejärjestelmä suhteessa tiettyyn suuntaan (Lakoff & Johnson 1980: 14; Mäntynen 2003: 147). Aineistoni tviiteistä 16 (15 %) sisälsi suuntametaforisia ilmauksia. Spatiaaliset metaforat perustuvat fyysiseen kokemukseen sekä kulttuurisiin kokemuksiin. Fyysinen kokemus tarkoittaa sitä, kuinka hahmotamme asiat suhteessa itseemme, kuten ylhäällä–alhaalla ja edessä–

takana. Kulttuurisuus puolestaan tarkoittaa, että suuntametaforat eivät ole samoja kaikissa kulttuureissa. Länsimaissa tyypillistä on hahmottaa onnellisuus ylhäällä olevaksi, mutta näin ei automaattisesti ole kaikissa muissa maissa. (Lakoff & Johnson 1980: 18–19.)

Aineistossani yleisimmät suuntametaforisuudet olivat koronasta kirjoittaminen *jälkeen*, *ohi* ja *palaamisen* termein (9 / 16). Spatiaalisiin metaforiin olen laskenut aikaan liittyvät metaforat. Aika hahmotetaan usein lineaarisena ja ajasta puhutaan yleisesti siten, että siinä voi liikkua taakse- tai eteenpäin. Lakoff & Johnson (1980: 42–43) puhuvat siitä, kuinka hahmotamme ajan liikkuvana objektina tai vaihtoehtoisesti vakaana objektina, jolloin itse liikumme. Molemmat tavat toteutuvat aineistossani.

(15) ***Koronaepidemia ei ole ohi.*** *Pahin on vielä edessä, vaikka epidemian leviäminen on saatu hidastumaan. Rajoitustoimenpiteitä on purettava asteittain ja hallitusti, etusijalla terveys ja turvallisuus. #COVID19FI (P6T40)*

Tviitissä 15 spatiaalisuuden kautta kuvautuu aikajana, jossa kohdassa x on korona, joka on asetettu puheen keskiöön. Aika hahmotuu suhteessa koronaan, ja asiat tapahtuvat joko koronan jälkeen aikajanalla eli tulevaisuudessa tai vastakohtaisesti ajateltuna asiat ovat olleet ennen koronaa eli menneessä. Suunnan ilmaisu *edessä* kuvaa tulevaa aikaa.

(16) ***Koronakriisin jälkeen paluuta menneeseen ei ole.*** *Meidän on jälleenrakennettava yhteiskunta, josta löytyy ihmisille töitä ja joka on kestäväällä pohjalla. (P10T72)*

Esimerkissä 16 puhutaan taaksepäin menemisestä menneeseen paluun kautta. Teksti antaa ymmärtää, että ajassa liikkuminen olisi normaalisti mahdollista, mutta koronakriisi on tehnyt palaamisesta mahdotonta. Samassa esimerkissä aikaa kuvataan *koronakriisin jälkeen*, jossa *jälkeen* on myös spatiaalinen ilmaus, jossa korona hahmotuu aikajanalla keskiöön, kuten esimerkissä 15. Tviitti edustaa ajan hahmottamista vakaana objektina, jossa itse voimme liikkua.

Aineistossa esiintyy kaksi tviittiä, joissa kuvataan tunnetta tai ajatusta vastakohtaparin ylhäällä–alhaalla olevan spatiaalisuuden kautta. Tyypilliset metaforat HYVÄ ON YLHÄÄLLÄ ja HUONO ON ALHAALLA toteutuvat myös omassa aineistossani (Lakoff & Johnson 1980: 16; Onikki 1992: 49). Vertikaalisessa metaforiikassa asioiden sijainnit ylhäällä edustavat positiivisia asiantiloja (Onikki 1992: 49).

(17) *Muutamman viikon esimerkit pandemian suhteen osoittavat, että sitä suomalaista kestävyyttä löytyy. Kun terveys, toimeentulo ja läheiset ovat **päällimmäisenä mielessä**, niin se on osoitus jo siitä, että ajatus on kestäväällä tasolla. #koronafi #koronavirus (P1T5)*

Vertikaaliseen metaforiikkaan liittyen esimerkissä 17 päällimmäisenä mielessä olevat asiat kuvautuvat tärkeiksi ja tavoiteltaviksi. Tviitti edustaa perusmetaforaa HYVÄ ON YLHÄÄLLÄ, ja siinä on määritelty, minkä asioiden tulisi olla ylhäällä, eli terveyden, toimeentulon ja läheisten.

Kahdessa tviitissä käytettiin syvyyden metaforiikkaa, joka spatiaalisuuden kautta toteuttaa käsittemetaforaa HUONO ON ALHAALLA. Esimerkissä 18 spatiaalisuus ilmenee syventää-verbin kautta. *Syventää* hahmottuu vertikaalisesti ajateltuna alaspäin suuntautuvan liikkeen kautta.

(18) *Keskustelin #Politiikkaradiossa #koronatilan hoidosta ja **paluusta takaisin normaaliin**. Koronakriisi uhkaa osaltaan **syventää** eriarvoisuutta. Siksikin on tärkeää, että rajoitustoimia päästään aikanaan hallitusti purkamaan epidemiatilanteen salliessa. (P10T89)*

Eriarvoisuuden syveneminen kuvataan tviitin muu teksti huomioiden ei-toivotuksi asiaksi. Tviitti sisältää siten metaforan ERIARVOISUUS ON ALHAALLA. Esimerkissä näkyy myös ajan hahmottuminen lineaarisena takaisin paluu ilmaisun kautta.

Tviittien spatiaalisten metaforien kautta koronasta muodostuu kuva, että korona on nykypäivän keskiössä ja että on ollut aika koronaa ennen ja on aika koronan jälkeen. Muodostin aineistoni spatiaalisten metaforien pohjalta metaforan KORONA ON AIKAJANAN KESKIÖSSÄ.

3.5. KORONASTA SELVIYTYMINEN ON MATKA

Matka on hyvin yleinen metaforien lähdealue (Lakoff & Johnson 1980: 45). Matkametaforat esiintyvät aineistossani tyypillisimmin tiestä tai polusta puhumisena, ja niitä on yhteensä seitsemässä tviitissä (7 %). Esimerkeissä 19 ja 20 koronaan tai siitä pois pääsyyn

liittyy matkaaminen tien kautta. Sen lisäksi, että kriisi on säiliö, säiliöstä voi päästä pois tien kautta. Abstrakti päätös kuvataan esimerkissä 19 konkreettisen ja tutun tien kautta.

(19) *Nyt pitää välttää niitä virheitä mitä 90-luvun laman jälkimainingeissa tehtiin, ja pohjustaa asiantuntijatedolla **tietä ulos kriisistä**.* (P10T84)

(20) *#Koronan jälkeen maailma ei ole ennallaan. **Olemme tienhaarassa** sen suhteen, **mihin tästä jatketaan**. Tarvitsemme valtion tukitoimia ihmisten ahdingon helpottamiseksi ja yhteiskunnan rakentamiseksi kriisejä kestäväksi ja ekologisesti kestäväksi.* (P10T87)

Tienhaarassa olemisella kuvataan toimenpiteistä päättämisen tarvetta, joka poliitikoihin kohdistuu. *Olla tienhaarassa* on KS:n mukaan tärkeän ratkaisun edessä olemista (KS 2020 s.v. *tienhaara*). Konkreettisesti ajateltuna tienhaara tarkoittaa, että yhtenäisenä siihen asti jatkunut tie haarautuu ja kulkijan täytyy valita jokin suunta jatkaakseen. Esimerkissä 20 *mihin tästä jatketaan* kuvaa, kuinka suuntaa ei ole vielä valittu.

(21) *Kirjoitimme @JarnoLimnellin kanssa yhteiskunnan kriisinsietokyvystä. Näkymä tulevasta parantaa kriisinsietokykyä – tautihuippuun mennessä **tarvitaan tiekartta kohti normaalia**.* #korona (P11T100)

Esimerkissä 21 matkametaforan aiheuttaa *tiekartta*. Matkustamiseen liittyvä kartta kuvaa sitä, kuinka halutaan välttää eksyminen. Tviitissä *tarvitaan tiekartta kohti normaalia* antaa koronatilanteesta kuvan, että siitä selviytyminen on matka. *Tiekartta* toimii metaforana esimerkiksi toimenpiteille, kuten rajoituksille, joilla koronan leviämistä aiotaan hillitä.

Aineistossa matkametaforat ovat abstraktien asioiden ja kansalaisille näkymättömän päätöksenteon kuvaajia. Konkreettisen tien avulla asiaa pyritään tekemään helpommin käsitettäväksi. Esimerkeissä metaforien lähdealueena toimii siis tie. Tiemetaforat edustavat länsimaisessa kulttuurissa yleisesti vallitsevaa perusmetaforaa ELÄMÄ ON MATKA. Muissa metaforatutkimuksissa on myös päädytty siihen, että abstrakteja asioita kuvataan matkametaforan kautta. Esimerkiksi Karjula (1996: 124) on saanut tutkimuksessaan tulokseksi NEUVOTTELU ON MATKUSTAMISTA.

3.6. Ruumiillisuuteen ja aisteihin perustuvat metaforat

Ihminen kokee ja määrittelee maailmaa ensisijaisesti kehonsa ja aistiensa kautta (Lakoff & Johnson 1980: 25). Viidessä tviitissä (5 %) kuvattiin ilmiöitä ruumiillisuuteen tai aisteihin perustuen. Yleisimpiä olivat näköaistiin liittyvät metaforat, joita esiintyi kolmessa tviitissä.

(22) *Kriisinkin keskellä **pää on pidettävä pinnalla ja katse tulevaisuudessa**. Ilmastokriisi ja luonnon monimuotoisuuden heikkeneminen eivät pysähdy koronan ajaksi ja onkin tärkeää, että hallitus **pitää kiinni** hallitusohjelman mukaisista #ilmasto- ja ympäristötavoitteistaan. #korona (P10T77)*

Esimerkissä 22 on aluksi ihmisen ruumiillisuuteen liittyvä metafora pään pinnalla pitämisestä. Ilmaus liittyy hukkumisen uhkaan ja sitä kautta kuolemaan. Lause jatkuu näköaistiin perustuvana ilmauksena katseen pitämisessä tulevaisuudessa, jonka voisi sanoa konkreettisemmin tarkoittavan tviitin muu konteksti huomioiden myös muiden kuin koronaan liittyvien asioiden huomioimista. Lopuksi tviitissä on vielä ruumiillisuuteen perustuva verbi *pitää kiinni*. Ihminen voi konkreettisesti kädellä pitää kiinni jostakin. Esimerkissä se näkyy hallituksen personifikaationa, jossa elottomalle hallitukselle on annettu ihmisen kyky *hallitus pitää kiinni*.

Ruumiillisuuteen ja aisteihin perustuvat metaforat eivät aineistossani muodosta koronasta mitään tiettyä, yhdenmukaista kuvaa. Yleisesti voi sanoa, että *katseella* ja siihen rinnastettavilla ilmaisuilla tviiteissä tarkoitetaan sitä, että huomiota pitää kiinnittää joihinkin asioihin. Ne eivät myöskään ole selkeitä strukturaalisia metaforia, joista voisi analysoida lähdealueita.

4. PÄÄTÄNTÖ

Olen tutkinut kandidaatin työssäni suomalaispoliitikkojen tviiteissään käyttämiä metaforia. Aineistonani on ollut yhdentoista poliitikon tviitit aikaväliltä 1.3.–30.4.2020, ja aineistoni koostui yhteensä 104 tviitistä. Analysointivaiheessa olen hyödyntänyt Lakoffin ja Johnsonin (1980) metaforateoriaa, jonka pohjalta olen määritellyt metaforat ja muodostanut aineistosta luokat: personifikaatio, kilpailu- ja sotametaforat, spatiaaliset metaforat, säiliömetaforat, matkametaforat sekä ruumiillisuuteen ja aisteihin perustuvat metaforat.

Olen selvittänyt, millaisia metaforia tviiteissä esiintyy, mitä lähdealueita tviiteissä olevat strukturaaliset metaforat hyödyntävät ja millainen kuva koronasta välittyy metaforien kautta. Tekemäni luokittelu kuvaa jo hieman, millaisia metaforia aineistossa on. Aineistoni yleisimpiä metaforia olivat personifikaatioon liittyvät metaforat (41 %), joista keskeisimpiä olivat hallitusta elollistavat ilmaisut. Hallituksesta puhutaan yhtenä elollisena oliona, joka tekee ihmiselle tyypillisiä asioita, kuten päättää rajoitusten jatkamisesta, suosittelee tai kuuntelee. Puhetavaksi ei ole siten valittu välttää elottoman instituution inhimillistämistä, minkä tulkintani mukaan voisi tehdä esimerkiksi kirjoittamalla *Hallituksen jäsenet päättivät jatkaa koronarajoituksia*. Toisaalta, kuten Varis (1998: 108) väitöskirjassaan toteaa, kyse on myös tutkijan tekemästä valinnasta, tulkitseeko hän *hallituksen* elollisen ihmisryhmän yhteisnimitykseksi vai elottomaksi instituutioksi. Jatkotutkimuksen aihe voisi olla, vaikuttaako personifikaatio ihmisten käsitykseen hallituksesta. Tekeekö personifikaation käyttö esimerkiksi hallituksen toiminnasta kasvottomampaa? Toinen tyypillinen metaforateorian mukainen personifikaatio liittyi maa-alueiden hahmottamiseen olioina, kuten *Suomi on elänyt poikkeusaikaa*. Tämä on myös omien havaintojeni mukaan hyvin yleinen tapa puhua valtioista.

Toisiksi yleisimpiä aineistoni metaforia olivat kilpailu- ja sotametaforat (18 %), joiden kautta koronasta muodostui kuva vihollisena ja vastustajana. Kilpailu- ja sotametaforien perusteella muodostin metaforan KORONA ON VIHOLLINEN. Nämä metaforat olivat aineistossani selkeästi strukturaalisia, ja niiden lähdealueina olivat sota ja kilpailu. Lähteen ja kohteen välinen ominaisuuksien siirto on yksi metaforateorian oletuksista (Nikanne 1992: 63). Lähdealueiden kautta koronalle on siirretty ominaisuuksia, jotka eivät kuulu sille lähtökohtaisesti. Kyseessä on virus, joka ei kilpaile tai sodi ihmisten kanssa tietoisesti.

Korona liitettiin sotaan myös käyttämällä jälleenrakentamista metaforisena ilmaisuna, mitä olen tarkastellut säiliömetaforien yhteydessä. *Jälleenrakentamisen* valitseminen kuvaamaan osin abstrakteja ja osin konkreettisia toimia on hyvin tunnepitoinen sanavalinta, koska *jälleenrakentamisella* on selvä merkitysyhteys sodan jälkeiseen rakentamiseen. Kolmanneksi eniten aineistossani oli säiliömetaforia (17 %). Koronakriisistä rakentui kuva säiliönä, jonka sisässä ollaan ja josta on mahdollista kulkea ulos. Olen muodostanut säiliömetaforista metaforan KORONAKRIISI ON SÄILIÖ. Spatiaalisia metaforia aineistossani oli 15 %. Niiden kautta rakentui kuva aikajanasta ja koronasta, joka hahmottui janan tarkasteltavaan osaan x, johon mennyt ja tuleva aika suhteutettiin. Tällainen asetelma tekee tulkintani mukaan sen, että aika hahmotetaan suhteessa koronaan, jolloin korona on väistämättä asioiden keskiössä ja sitä kautta merkityksellinen.

Vähemmistönä aineistossani olivat matkametaforat (7 %) sekä ruumiillisuuteen ja aisteihin perustuvat metaforat (5 %). Matkametaforat olivat aineistoni toinen metaforaluokka, joka sisälsi strukturaalisia metaforia. Niissä oli useimmiten valittu tie metaforan lähteeksi. Tiehen liittyvät metaforat toimivat abstraktien asioiden ja kansalaisille näkymättömän päätöksenteon kuvaajina. Tiemetaforat edustavat länsimaisessa kulttuurissa yleisesti valitsevaa perusmetaforaa ELÄMÄ ON MATKA, joten tiemetaforien voi ajatella olevan hyvin käyttökelpoisia ja kulttuurisesti helposti lukijoiden ymmärrettävissä, mikä on tärkeää metaforan toimivuuden kannalta (ks. esim. Elovaara 1992: 26). Matkametaforiin liittyvien ilmausten ja kyseisen luokan tviittien muun sisällön perusteella muodostin metaforan KORONASTA SELVIYTYMINEN ON MATKA. Ruumiillisuuteen ja aisteihin perustuvia metaforia oli aineistossani vähiten, ja niiden vähäisen määrän vuoksi niistä ei pystynyt muodostamaan metaforaa tai yhdenmukaista kuvaa koronasta.

Yhteenvedona saamistani tuloksista voi sanoa, että poliitikkojen tviiteistä muodostuva kuva koronasta on, että korona on epätoivottava vihollinen, joka jättää jälkeensä tuhoa. Korona on nykyhetken keskiössä, ja olemme kriisin sisässä, josta ulospääsy ja selviytyminen tapahtuu tien kautta matkaamalla. Konventionaalisuuden periaatteen mukaisesti ajattelen, että saamani tulokset välittävät koronaan liittyviä ajattelutapoja. Poliitikkojen käyttämät ilmaisut ovat pitkälti metaforateoriassakin esiteltyjä, eli tuloksista ei tullut ilmi täysin uudentyyppisiä metaforia, joilla koronaa olisi kielennetty. Koronasta puhutaan siis tutuin ilmauksin, mikä on ymmärrettävää – onhan kyseessä uusi tilanne, jota pyritään ymmärtämään ja hallitsemaan.

Käyttämäni aineisto ei ole runsas, eikä myöskään poliitikoiden määrä. Tviitit olivat yhteensä yhdeltätoista eri poliitikolta, ja jollekin yksittäiselle poliitikolle oli tyypillistä käyttää usein tietynlaista metaforaa, joka näkyy tuloksissa. Tviittausten määrä vaihteli myös poliitikoiden kesken, joku poliitikko on julkaissut enemmän tviittejä kuin joku toinen. Tutkimukseni tuloksia ei edellä mainittujen syiden vuoksi voi yleistää koskemaan koko Suomen poliittisen kentän puhetapaa koronaan liittyen. Koska aineistoni analyysimenetelmä on perustunut osittain intuitiooni ja henkilökohtaisiin käsityksiini metaforista, tulokset ovat alttiita vaihtelulle. Olen käyttänyt kuitenkin tutkimuksissa paljon sovellettua metaforateoriaa ja peilannut saamiani tuloksia muiden tutkimusten tuloksiin, minkä vuoksi tulokseni eivät ole pelkästään omiin tulkintoihini nojaavia.

Tulokseni koskevat kevään 2020 suosituimpia poliitikoita, eli sellaisia henkilöitä, joilla voi ajatella olevan eniten julkisia puheenvuoroja ja joita seurataan sosiaalisessa mediassa. En valikoinut tutkielmaani poliitikkoja Twitteristä heidän seuraajamääränsä mukaan, ja seuraajamäärässä onkin suurta vaihtelua eri poliitikoiden kesken. Twitteristä on hyvä huomioida, että Suomessa se on ennen kaikkea ollut asiantuntijoiden ja toimittajien suosiossa (Vainikka & Huhtamäki 2015: 180), ja sitä on käyttänyt 13 % Suomen väestöstä vuonna 2020 (SVT 2020). Siten poliitikoiden julkaisut Twitterissä tavoittavat vain pienen osan väestöstä, ja tviittien lukijoiden koulutustausta on todennäköisesti korostunut korkeasti koulutettuun väestöön Vainikan & Huhtamäen (2015: 180) tietojen perusteella. Oletukseni on, etteivät saamani tulokset ole täysin irrallaan poliitikoiden käyttämistä teksteistä muissa yhteyksissä, esimerkiksi haastatteluissa, tiedotustilaisuuksissa tai muissa sosiaalisen median yhteisöpalveluissa kuin Twitterissä. Hypoteesini on yksi mahdollisista jatkotutkimuksen aiheista, jonka avulla saataisiin tarkennettua ja luotua yleiskuvaa politiikan kentällä valitsevista metaforista koronaan liittyen. Mielenkiintoista olisi myös tutkia sitä, kuinka tietoisesti poliitikot käyttävät valitsemiaan ilmaisuja.

LÄHTEET JA LYHENTEET

- ARISTOTELES 1997: *Runousoppi*. Helsinki: Otava.
- BLACK, MAX 1962: *Models and metaphors. Studies in language and philosophy*. Ithaca: Cornell University Press.
- ELOVAARA, RAILI 1992: *Olen tyhjä huone*. Helsinki: Yliopistopaino.
- EVANS, VYVYAN – GREEN, MELANIE 2006: *Cognitive Linguistics. An introduction*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- FINLEX 2015: *Tekijänoikeuslaki. Sitaatti*. <http://www.finlex.fi> (1.12.2020).
- HIIDENMAA, PIRJO 2000: Lingvistinen tekstintutkimus. – Kari Sajavaara & Arja Piirainen-Marsh (toim.), *Kieli, diskurssi & yhteisö* s. 161–190. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, Soveltavan kielentutkimuksen keskus.
- KARJULA, HANNELE 1996: *Kalevan politiikan uutisten metaforia*. Suomen kielen pro gradu -tutkielma. Oulun yliopisto.
- KS = *Kielitoimiston sanakirja*. 2020. Helsinki: Kotimaisten kielten keskus. URN:NBN:fi:kotus-201433. Verkkojulkaisu HTML. Päivitettävä julkaisu. Päivitetty helmikuussa 2020.
- KOSKI, MAUNO 1992: Erilaisia metaforia. – Lauri Harvilahti, Jyrki Kalliokoski, Urpo Nikanne & Tiina Onikki (toim.), *Metafora. Ikkuna kieleen, mieleen ja kulttuuriin* s. 13–32. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- LAKOFF, GEORGE – JOHNSON MARK 1980: *Metaphors we live by*. Chicago: The University of Chicago press.
- LEHTONEN, MARKO-OSKARI 2020: Alma-kysely: Sanna Marin on jo Suomen toiseksi suosituin poliitikko – Pekka Haaviston suosio romahti. – *Iltalehti* <http://www.iltalehti.fi/politiikka/a/ac07e7a3-8cd6-4c47-b768-dad7e11b2e2c> (10.9.2020).
- MANNINEN, TUTTA 1999: *Kalevan talousuutisten metaforia*. Suomen kielen pro gradu -tutkielma. Oulun yliopisto.
- MÄNTYNEN, Anne 2003: *Miten kielestä kerrotaan. Kielijuttujen retoriikkaa*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- NIKANNE, URPO 1992: Metaforien mukana. – Lauri Harvilahti, Jyrki Kalliokoski, Urpo Nikanne & Tiina Onikki (toim.), *Metafora. Ikkuna kieleen, mieleen ja kulttuuriin* s. 60–78. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

- ONIKKI, TIINA 1992: Paljon pystyssä. – Lauri Harvilahti, Jyrki Kalliokoski, Urpo Nikanne & Tiina Onikki (toim.), *Metafora. Ikkuna kieleen, mieleen ja kulttuuriin* s. 13–32. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- PIETIKÄINEN, SARI – MÄNTYNEN, ANNE 2019: Diskurssin tutkimuksen perusajatuksia. *Uusi kurssi kohti diskurssia* s. 13–69. Tampere: Vastapaino.
- PÄÄKKÖNEN, IRMELI – VARIS, MARKKU 2000: *Kriittinen lukutaito*. Helsinki: Oy Finn Lectura Ab.
- TEKIJÄNOIKEUS 2020. *Teosten käyttäminen*. <https://tekijanoikeus.fi/tekijanoikeus/luvallinen-kaytto/> (1.12.2020).
- THL 2020a: Tartuntatautirekisterin COVID-19-tapaukset. https://sampo.thl.fi/pivot/prod/fi/epirapo/covid19case/fact_epirapo_covid19case (30.7.2020).
- THL 2020b. Mitä toimintakyky on? <https://thl.fi/fi/web/toimintakyky/mita-toimintakykyon> (27.11.2020).
- SVT= Suomen virallinen tilasto 2020. Seuratut yhteisöpalvelut 2020, %-osuus väestöstä. http://www.stat.fi/til/sutivi/2020/sutivi_2020_2020-11-10_tau_025_fi.html (12.11.2020).
- VAINIKKA, ELIISA – HUHTAMÄKI, JUKKA 2015. Tviittien politiikkaa – poliittisen viestinnän sisäpiirit Twitterissä. – *Media & Viestintä* 38 (3) s. 165–183.
- VALTIONEUVOSTO. <https://valtioneuvosto.fi/> (5.10.2020).
- VARIS, MARKKU 1998: *Sumea kieli. Kiertoilmauksen muoto ja intentio nykysuomessa*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- WILSON JOHN 1990: *Politically speaking*. Oxford: Basil Blackwell Ltd.

LIITE Poliitikkojen koodit aineistossa ja tviittien lähdetiedot.

- P1T5 NIINISTÖ, SAULI 20.3.2020. Tviitti. <https://twitter.com/niinisto/status/1240990679918153728> (30.8.2020).
- P1T8 NIINISTÖ, SAULI 17.4.2020. Tviitti. <https://twitter.com/niinisto/status/1251119450348085249> (30.8.2020).
- P1T10 NIINISTÖ, SAULI 22.4.2020. Tviitti. <https://twitter.com/niinisto/status/1252929255777996800> (30.8.2020).
- P1T11 NIINISTÖ, SAULI 30.4.2020. Tviitti. <http://twitter.com/niinisto/status/1255835700651528192> (30.8.2020).
- P3T24 ANDERSSON, LI 21.3.2020. Tviitti. <https://twitter.com/liandersson/status/1241373407251439618> (30.8.2020).
- P3T27 ANDERSSON, LI 6.4.2020. Tviitti. <https://twitter.com/liandersson/status/1247143569476984837> (30.8.2020).
- P6T40 KULMUNI, KATRI 29.4.2020. Tviitti. <https://twitter.com/KatriKulmuni/status/1255542824210219009> (30.8.2020).
- P8T47 HARKIMO, HJALLIS 13.3.2020. Tviitti. <https://twitter.com/hjallisharkimo/status/1238363690388410369> (30.8.2020).
- P9T58=HENRIKSSON, ANNA-MAJA 30.3.2020. Tviitti. https://twitter.com/anna_maja/status/1244706210890362882 (30.8.2020).
- P9T64=HENRIKSSON, ANNA-MAJA 29.4.2020. Tviitti. https://twitter.com/anna_maja/status/1255556542105075712 (30.8.2020).
- P9T59 HENRIKSSON, ANNA-MAJA 15.4.2020. Tviitti. https://twitter.com/anna_maja/status/1250352899852361744 (30.8.2020).
- P10T88 OHISALO, MARIA 25.4.2020a. Tviitti. Luettu 30.8.2020, verkko-osoite ei enää saatavilla.
- P10T66 OHISALO, MARIA 30.3.2020. Tviitti. Luettu 30.8.2020, verkko-osoite ei enää saatavilla.
- P10T69 OHISALO, MARIA 1.4.2020. Tviitti. Luettu 30.8.2020, verkko-osoite ei enää saatavilla.
- P10T72 OHISALO, MARIA 3.4.2020. Tviitti. Luettu 30.8.2020, verkko-osoite ei enää saatavilla.

P10T73 OHISALO, MARIA 5.4.2020. Tviitti. Luettu 30.8.2020, verkko-osoite ei enää saatavilla.

P10T77 OHISALO, MARIA 8.4.2020. Tviitti. Luettu 30.8.2020, verkko-osoite ei enää saatavilla.

P10T84 OHISALO, MARIA 17.4.2020. Tviitti. Luettu 30.8.2020, verkko-osoite ei enää saatavilla.

P10T87 OHISALO, MARIA 25.4.2020. Tviitti. Luettu 30.8.2020, verkko-osoite ei enää saatavilla.

P10T89 OHISALO, MARIA 28.4.2020. Tviitti. Luettu 30.8.2020, verkko-osoite ei enää saatavilla.

P11T92 ORPO, PETTERI 16.3.2020. Tviitti. <https://twitter.com/PetteriOrpo/status/1239576646564413446> (30.8.2020).

P11T100 ORPO, PETTERI 10.4.2020. Tviitti. <https://twitter.com/PetteriOrpo/status/1248614212617682947> (30.8.2020).